

Vår herre och dansbane- eländet

Det var dagen före midsommarafton och solen skulle inte gå ned på flera timmar än. Ett tiotal ungdomar lade sista handen vid den lilla dansbanan. De hade under hela dagen pyntat och fejat inför det kommande midsommarfirandet. Nu skulle de hem på var sitt håll och lägga fram de grejor som skulle med nästa dag.

Stojandet från ungdomarna som avlägsnade sig hördes allt mindre. Nu började tre personer som legat gömda vid skogsbrynet att röra sig. Två av männen bar på några spannar medan den

tredje hade en stor kvast. De var alla svartklädda och smög sig fram som om de var indianer. Målet var dansbanan. En av männen ställde sig mitt på dansbanan och hällde ut innehållet ur den ena spannen. Så började mannen med kvasten att sprida ut tjäran över dansbanan. Den andra spannens innehåll spreds också ut och en del hamnade på estraden. Efter väl förrättat värv avlägsnade sig ortens präst med sina medhjälpare.

Den här episoden inträffade någonstans i Sverige under 1940-talet. Det var i Växjö stift som prästerna framför allt under 1930-talet men också under 40 – 50-talen varnade för nöjeslivets faror. De menade att det första steget på dansbanan också var det första steget på brottets bana. Efter konfirmationen hamnade en stor del ”på fel bana”, och blev alltför sällsynta gäster i Guds hus. Många präster började bekämpa ”mörkrets gärningar”.

Nöjeställningarna, som inte var så få, blev kyrkans fiende nr 1. I Halland gick kyrkoherde Gustaf Grände klädd i skrud upp på den populära dansbanan vid Bergsätra och försökte tala ungdomarna till rätta men hans tal dränktes av orkestern och till sist blev han avvisad från festplatsen. Lördagen därpå var han tillbaka, då i sällskap med ortens barnavårdsnämnd. Återigen avvisades han och hans följe från festplatsen av innehavaren,

Gustaf Grände fortsatte dock sitt ”korståg” på annan plats, och hans debattaftnar i samlingssalar och idrottshallar var välbesökta, dock inte av ungdomar utan mer av medelåldern. På dessa aftnar fördömde han dansbaneeländet, filmen och den kolorerade veckopressen.

Veckopressen, sådana tidningar som Hemmets Veckotidning, Allers, Året Runt m. fl., hade övergått från att trycka enbart i svart till färg.

Riks- och lokaltidningarna refererade Gustaf Grändes budskap. I ett av debattprogrammen i Riksradien mötte han journalisten Barbro Alving som titulerades som ”Käringen mot strömmen”. Hon tog ungdomarna och deras nöjesliv i försvar.

Men prästernas kamp mot nöjeslivet blev så intensivt att det gick ända upp till regeringsnivå och det tillsattes en kommitté för att utreda och sanera nöjeslivet. Även stora delar av Folk rörelsen i Sverige stödde planerna på att utreda för att senare åtgärda. Man ansåg att ungdomen behövde räddas ur ”den fördärvbringande nöjesindustrins klor”. Till denna åtgärd sällade sig Nykterhetsföreningarna i landet samt Svenska ungdomsringen för bygdekultur.

Kampen mellan kyrkoherden och ägaren till festplatsen i Bergsätra pågick under större delen av sommaren 1941. Ägaren blev tvungen att lägga ner verksamheten och hyrde ut stället till en tivoliägare från Helsingborg som tog tillfället i akt och utannonserade uppträdande av kyrkoherde Grände och nakendansösen Ria Wiik. Det kom mycket folk denna lördagskväll, huruvida kyrkoherden infann sig förmäler inte historien.

Det var dock inte alla präster som menade att det ”var ondskan, synden och det världsliga” som låg bakom ungdomens förfall, men det var de som skrek högst som hördes. I Råneå församling i Norrbotten sade en präst att ”Ungdomen är hemlös, rotlös, utlämnad åt Satan, Köttet och Världen”.

Debatten gick vidare och i prästernas kölvatten kom läkare som bland annat varnade för utomäktenskapliga barn. Men allt har sin topp och sakta, sakta gled det ner på en mera rimlig nivå. Allmänheten började inse att allting hade varit oerhört uppförstorat.

Journalisterna var en av bovarna, ju större rubriker, desto större försäljning av tidningen och därmed större inkomster för tidningsägaren. Tidningarna plockade fram "fakta" om ungdomsbråken kring dansbanorna. Samtidigt öppnade de sina spalter för oroade föräldrar och kloka sakkunniga som rapporterade från möten o dyl. Steg för steg byggde de upp en panikstämning.

Ungdomarna däremot fortsatte att dansa och lyssna till jazz, swing, slowfox m.m. De gick på bio och läste den kolorerade veckopressen och vågade romaner. Kyrkan engagerade sig allt mindre i dansbaneeländet och ganska snart fick man annat att tänka på. Livet gick vidare.

Kyrkoherde Gustaf Grände försökte stävja ungdomarnas busliv kring dansbanorna genom att förbjuda dessa tillställningar. Då satte sig Arne Pärsson sig ner och diktade Tvååkersvisan som sjungs efter melodin "Johan på Snibben". Vem vet han kanske tillhörde någon av de utestängda ungdomarna.

TVÅÅKERSVISAN

Johan på Snibbens berömda klavér
med 180 basar och fint fanér
i drängkammarens mörkaste vrå stoppas ner
för Johan han får inte lov att spela mer.
Ungdomen ä syndig, ja det kan ni väl begripa,
men nu skall den dansa efter kyrkoherdens pipa,
väck med det farliga dragspelets ljud,
fram för ett fullständigt nöjesförbud.
Väck med polka, vals och swing och andra fula vaner,
väck med dessa lastens hem som kallas dansebaner
där man blir slagen och skuren med kniv,
ja, fram för ett sundare nöjesliv.

Klavéret är tyst, det blir långt till härnäst,
för tonen har retat en argsint präst.
När Tvååkers ungdom var samlad till fest
han skådade ibland dem en behornad gäst.
Därför blev det slut med detta gruvliga elände,
inga trudelutter plågar kyrkoherde Grände.
Synden är borta och luften ren,
Tvååkers bygd är ett riksfenomen.
Ingen bjuder upp en tös till vals och hambosvängar,
prästen åker landet runt och visar sej för pengar,
så ska de vara, min liv och min kniv,
ja, fram för ett sundare nöjesliv.

Klavéret det vila i sammetsfodral
och drömmer om polskor och lördagsbal,
och basarnas ton har blivit sprucken och skral
och Johan går omkring och lider svåra kval.
Än en gång han tar klavéret mellan sina händer,
drar en lite stump om dumma präster som han känner,
stapplar på spelet försiktigt och lätt,
bonnjazz i mollton modell 41.
Halländska musikdepôten skäller som en galning,
Johan åker in för utebliven avbetalning,
fram går kulturen med sjumilakliv,
ja, fram för ett sundare nöjesliv.

För Tvååkers syndfria ungdomsförbund
förstummas klavéret i dal och lund,
och landsbygdens ungdom blir syndfri och sund,
ja, tänk en sådan underbar och ljuvlig stund.
Ingen skall dom unga till ett polkasteg förföra,
nöjesskattens syndapengar slipper man röra,
dom kan di syndiga stadsborna ta,
inte ett öre vill landsbygden ha.
Alla våra pigor liksom alla våra drängar

tänker när dom ligger klockan sju i sina sängar:
Dansen var ändå ett fult tidsfördriv,
ja, fram för ett sundare nöjesliv.

Arne Pärsson

1959 slogs portarna upp för en ny förening i Hörby. Samhället var inte över sig begåvat med föreningar, så många ungdomar drog i sta för att se vad som skulle hända. Syskonringen 107 av NTO hette föreningen och det var en nykterhetsförening.

Alla föreningar har mer eller mindre ont om pengar, Hörby NTO tillhörde den senare kategorien. Vi red på efterdyningarna av 1940-talets dansbaneelände där restriktionerna hade varit omfattande. Bland annat fick man inte ha offentliga nöjen på Juldagen, Långfredagen och Påskdagen, men det gick dock bra med slutna fester. Vi hyrde Folkets Hus i Hörby och bjöd in alla föreningens ungdomar samt alla andra ungdomar i Skånes distrikt till en fest med dans och spex. Det blev fullt hus och många sköna slantar i kassan.

Men dessa fester sågs inte med blida ögon av äldre medlemmar i Skånes distrikt. I ett brev uppmanade de ordföranden i distriktet att förbjuda dessa tillställningar som dock inte gick på deras linje.

Julfest hos Hörby NTO 1965.

Källor:

Dansbaneeländet av Jonas Frykman
Kvällsstunden (veckotidning) nr 40 år 2002

Tvååker ligger ca 1,3 mil söder om Varberg.

